

9. Радущий М. Коли і яким чином в Україні запрацює обов'язкове медичне страхування? // Українська правда. 21.07.2020. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/07/21/241715/>

REFERENCES

- "Bila knyha «Maibutnie rehuliuвання rynku strakhuvannya v Ukraini» [White Paper "Future Regulation of the Insurance Market in Ukraine"]. NBU. Kyiv, 2020. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4
- Bodnar, O. A., Khorenzhenko, V. V., and Tatarenkova, Yu. V. "Funktsionuvannya strakhovoho rynku Ukrainy v umovakh pandemii COVID-19" [Functioning of the Insurance Market of Ukraine in the Conditions of the COVID-19 Pandemic]. *Efektivna ekonomika*, no. 10 (2020). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.10.67
- Bratiuk, V. "Suchasni aspekty i zavdannia strakhovoho menezhmentu" [Modern Aspects and Objectives Insurance Management]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 47, no. 4 (2014): 69-76. http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/6075/2/GEB_2014v47n4_Vira_Bratiuk-Modern_aspects_and_objectives_69-76.pdf
- Klapkiv, Yu. M., and Svirskyi, V. S. "Problemy funktsionuvannya rynku strakhovykh posluh v umovakh poshyrennia COVID-19" [Problems of Functioning of the Insurance Services Market in the Conditions of COVID-19 Distri-

- bution]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 2 (2021): 5-9. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2021.2.1>
- "Principles of Insurance". Pan Pacific Insurance. <https://www.panfic.com/insurance-knowledge/prinsip-dasar-asuransi/>
- Polchanov, A. Yu. "Teoretychni osnovy strakhovoho menezhmentu" [Theoretical Foundations of Insurance Management]. *Visnyk ZhDTU: Ekonomika, upravlinnia ta administruvannya. Seriya «Ekonomichni nauky»*, no. 2 (2014): 282-287. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2014-2\(68\)-282-287](https://doi.org/10.26642/jen-2014-2(68)-282-287)
- Radutskyi, M. "Koly i yakym chynom v Ukraini zapratsiuie obov'язkove medychne strakhuvannya?" [When and How Will Compulsory Health Insurance Work in Ukraine?]. *Ukrainska pravda*. July 21, 2020. <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/07/21/241715/>
- "Strakhovoy rynek Ukrainy za 9 mesyatsiv 2020 goda vyros do 33 mlrd grn. Kto lider rynku?" [The Insurance Market of Ukraine for 9 Months of 2020 Grew to UAH 33 Billion. Who Is the Market Leader?]. <https://forinsurer.com/news/20/12/03/38823>
- Tatar, M. S., Hrebenikova, O. V., and Kovalchuk, I. H. "Zabezpechennia finansovoi stiiikosti strakhovykh kompanii v umovakh hlobalnykh vyklykiv" [Ensuring the Financial Sustainability of Insurance Companies in the Face of Global Challenges]. *Biznes Inform*, no. 11 (2020): 371-378. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-371-378>

УДК 336.71
JEL: E59; G21; G32

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КВАЛІФІКУЮЧИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

©2021 КОВАЛЬОВА О. М.

УДК 336.71
JEL: E59; G21; G32

Ковальова О. М. Ідентифікація кваліфікуючих факторів впливу в контексті управління фінансовою стійкістю комерційного банку

Метою статті є уточнення теоретичних положень удосконалення управління фінансовою стійкістю комерційного банку та оцінка її сучасного стану в контексті впливу дестабілізуючих факторів. Розглянуто наукові підходи до визначення категорії «фінансова стійкість комерційного банку», що дозволило деталізувати її характерні риси й особливості та сформуувати комплексне уявлення про фінансову стійкість комерційного банку як системну категорію, своєчасна оцінка бенчмарків якої дозволяє мінімізувати вплив специфічних і систематичних ризиків економічного середовища в умовах високої невизначеності. Систематизовано нормативно-правові документи, що регламентують всі потенційні аспекти зрушення фінансової стійкості комерційного банку внаслідок зміни структури капіталу, ліквідності, платоспроможності, кредитних ризиків та є складовою частиною інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості комерційного банку. Узагальнено класифікацію факторів впливу на фінансову стійкість комерційного банку. Досліджено вплив епідеміологічної кризи, пов'язаної з поширенням COVID-19, на ключові бенчмарки банківської системи в розрізі оцінки фінансової стійкості банківської установи. Проаналізовано динаміку зміни частки непрацюючих кредитів комерційних банків України, адже кредитування створює основу для забезпечення рівноваги між тимчасово вільними коштами й обсягами ресурсів, що потребує мікрорівень фінансової системи для сталого розвитку. Особливу увагу приділено аспектам збалансованості та стійкості ресурсної бази комерційного банку, що обумовило ретельний аналіз пасивів банківської системи з позиції впливу на фінансову стійкість комерційного банку.

Ключові слова: фінансова стійкість, комерційний банк, пруденційні нормативи, фактори впливу, управління, кредити.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-212-221>

Рис.: 7. Табл.: 1. Бібл.: 22.

Ковальова Олена Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, Державний університет «Одеська політехніка» (просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна)

E-mail: kovalova.helen@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2080-1150>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2107277/olena-on-kovalova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=5667740600>

Kovalova O. M. Identification of Qualifying Factors of Influence in the Context of Financial Stability Management of a Commercial Bank

The article is aimed at closer defining the theoretical provisions for improving the management of financial stability of a commercial bank and assessing its current state in the context of the impact of destabilizing factors. Scientific approaches to the definition of the category of «financial stability of a commercial bank» are considered, which allows to detail its characteristic features and form a comprehensive idea of the financial stability of a commercial bank as a system category, the timely estimation of benchmarks of which allows minimizing the impact of specific and systematic risks to the economic environment in conditions of high uncertainty. The article systematizes the normative legal acts regulating all potential aspects of the commercial bank's financial stability shift due to changes in the structure of capital, liquidity, solvency, credit risks and being part of the information provision for the analysis of financial stability of a commercial bank. The classification of factors influencing the financial stability of a commercial bank is generalized. The influence of the epidemiological crisis associated with the spread of COVID-19 on key benchmarks of the banking system in terms of assessing the financial stability of the banking institution is examined. The dynamics of changing the proportion of non-performing loans of commercial banks of Ukraine is analyzed, as lending creates the basis for ensuring a balance between temporarily free funds and the amount of resources required at the microlevel of the financial system for sustainable development. Particular attention is paid to the aspects of balance and sustainability of the resource base of the commercial bank, which led to a thorough analysis of the liabilities of the banking system from the position of influencing the financial stability of a commercial bank.

Keywords: financial stability, commercial bank, prudential standards, factors of influence, administration, loans.

Fig.: 7. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 22.

Kovalova Olena M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Auditing, Odesa Polytechnic State University (1 Shevchenko Ave., Odesa, 65044, Ukraine)

E-mail: kovalova.helen@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2080-1150>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2107277/olena-on-kovalova/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56677740600>

Динамічність змін економічної системи обумовлюють безперервний пошук банківським менеджментом шляхів удосконалення управління фінансовою стійкістю комерційного банку, що відповідають викликам часу та функціонуванню в умовах невизначеності. Підвищення пруденційних вимог до комерційних банків і загострення конкурентної ринкової боротьби вимагає постійного аналізу та моніторингу ключових показників фінансового стану банківської установи. Отже, проблематика з дослідження сутності та факторів впливу на фінансову стійкість комерційного банку в умовах високої невизначеності є доволі актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з визначеної тематики дозволив побачити плюралізм наукових підходів до визначення сутності та підходів до оцінки фінансової стійкості комерційного банку. Зокрема, дослідження «фінансової стійкості комерційного банку» через призму не лише окремого суб'єкта грошово-кредитного ринку, а банківської системи загалом [1, с. 84]. Розгляд фінансової стійкості комерційного банку відповідно до ключових бенчмарків [2, с. 811] виявив потребу в систематизації їх інформаційного забезпечення та узагальнення комплексу кваліфікуючих факторів впливу.

Метою статті є уточнення теоретичних положень удосконалення управління фінансовою стійкістю комерційного банку та оцінка її сучасного стану в контексті впливу дестабілізуючих факторів.

У сучасних умовах високої невизначеності у фінансовому секторі проблематика вдосконалення управління фінансовою стійкістю комерційного банку потребує більш ґрунтовного дослідження теоретичних підходів до сутнісної складової категорії

«фінансова стійкість», яка є ключовою при характеристиці фінансового стану та конкурентоздатності банківської установи.

Розгляд наукових підходів до визначення категорії «фінансова стійкість комерційного банку» дозволив деталізувати її характерні риси та особливості. У науковій літературі існує декілька векторів сутнісного наповнення «фінансової стійкості», а саме:

- а) «фінансова стійкість» як характеристика властива не тільки окремій банківській установі, але й банківській системі загалом;
- б) «фінансова стійкість» є об'єктом стратегічного планування та прогнозування в рамках загальної стратегії розвитку банківської установи;
- в) забезпечення фінансової стійкості комерційного банку відповідає врахуванню дискваліфікуючих ендо- та екзогенних факторів впливу на діяльність фінансової установи;
- г) фінансова стійкість комерційного банку передбачає збалансовану структуру активів і пасивів фінансової установи, синхронізацію грошових потоків за критеріями часу та обсягу, що дозволяє створити передумови для рентабельної роботи та забезпечення ліквідності та платоспроможності;
- д) фінансова стійкість банківської установи є основою для забезпечення її конкурентоспроможності в банківському сегменті ринку фінансових послуг з використанням інноваційних драйверів розвитку;
- е) фінансова стійкість комерційного банку є спроможністю протидіяти ризикам і дестабілізуючим факторам.

Розглянута сукупність сутнісних рис створює комплексне уявлення про фінансову стійкість комерційного банку як системну категорію, своєчасна оцінка бенчмарків якої дозволяє мінімізувати вплив специфічних і систематичних ризиків економічного середовища в умовах високої невизначеності.

Відповідно до роботи Федішина М. П. зі співавторами [1, с. 84] слід адаптувати категорію фінансової стійкості не лише для окремого суб'єкта – комерційного банку, але й для банківської системи загалом, що дозволяє розглядати дану проблематику як з макро-, так і з мікрорівня дослідження, що визначає різні підходи та інструментарій.

Мікрорівень дослідження фінансової стійкості комерційного банку охоплює моніторинг дотримання нормативних значень ряду показників, наявність конкурентних переваг серед інших фінансових посередників грошово-кредитного сегмента, якісний управлінський підхід, інтеграція в банківський менеджмент найновіших інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 811].

Щодо макrorівня розгляду фінансової стійкості, необхідно дослідження ключових елементів забезпечення фінансової стабільності банківської системи, а саме: реалізація пруденційного нагляду за професійними учасниками банківської системи; комплексне правове регулювання; стан і динаміка макроекономічних індикаторів розвитку національної економіки; комплексне інформаційне забезпечення.

Нормативно-правова база, яка регламентує основні засади фінансової стійкості комерційного банку, охоплює такий перелік чинних документів:

- ✦ Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-III від 7 грудня 2000 р. [3];
- ✦ Інструкція «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні», затверджена Постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368 [4];
- ✦ «Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи», затверджене Постановою Правління Національного банку України від 17.09.2015 р. № 615 [5];
- ✦ Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ від 2 червня 2009 р. № 315 [6];
- ✦ «Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні», затверджене Постановою Правління Національного банку України від 11.12.2014 р. № 806 [7];
- ✦ «Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах», затверджене Постановою Правління Національного банку України від 02.07.2019 р. № 88 [8];

- ✦ «Положення про визначення пов'язаних з банком осіб», затверджене Постановою Правління Національного банку України від 12 травня 2015 р. № 315 [9];
- ✦ «Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку», затверджене Постановою Правління Національного банку України від 21 травня 2015 р. № 328 [10];
- ✦ «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями», затверджене Постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2016 р. № 351 [11].

Визначений перелік нормативно-правових документів регламентує всі потенційні аспекти зрушення фінансової стійкості комерційного банку внаслідок зміни структури капіталу, ліквідності, платоспроможності, кредитних ризиків та є складовою частиною інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості комерційного банку (рис. 1).

Зовнішня інформація є основою для моделювання значень ключових бенчмарків розвитку комерційного банку, беручи до уваги його стратегічні орієнтири та вектори руху. Внутрішня інформація банківських установ використовується для забезпечення правильної й ефективної роботи банку, зокрема виконання та дотримання обов'язкових банківських нормативів [13].

Аналіз інформаційних потоків здійснює фінансово-аналітична служба банку. Вся одержана та систематизована інформація формує інформаційно-аналітичну базу банківської установи. Коректна обробка та застосування інформації, що надійшла із зовнішніх і внутрішніх джерел, дозволить ухвалювати зважені рішення менеджменту в площині забезпечення фінансової стійкості банку. Отже, для ефективного управління фінансовою стійкістю комерційних банків необхідною умовою є використання інформаційної системи, яка повинна забезпечувати оперативність у прийнятті управлінських рішень [12, с. 587].

Фінансова стійкість комерційного банку може набувати тієї або іншої форми внаслідок впливу комплексу факторів, які підлягають моніторингу менеджментом.

На рівень фінансової стійкості комерційного банку впливає певна сукупність факторів, які різняться за своїми формами вираження, напрямками впливу й особливостями дії, що визначає потребу в їх систематизації. Необхідність у систематизації обумовлена пошуком оптимальних інструментів їх аналізу й оцінки, а також використанням відповідних методів нівелювання потенційних ризиків фінансової стійкості комерційного банку. Науковці виділяють декілька найбільш загальних класифікацій факторів впливу на фінансову стійкість комерційного банку. Розмежування зовнішніх (екзогенних) і внутрішніх

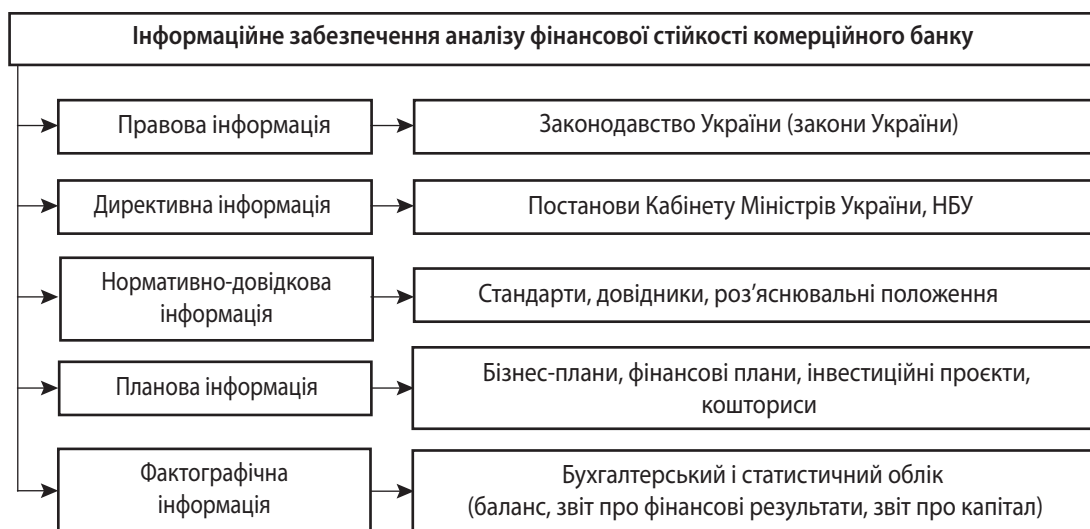

Рис. 1. Інформаційне забезпечення аналізу фінансової стійкості комерційного банку

Джерело: складено на основі [12, с. 587].

(ендогенних) факторів є одним із найбільш поширених підходів до систематизації факторів впливу на фінансову стійкість комерційного банку. Дана класифікація представлена в роботах таких авторів: Гудзь Ю. Ф., Кондакова Ю. Б. [14, с. 606], Рисін В. В., Біда А. П. [15], Корженко К. А. [16, с. 193], Рисін В. В., Біда А. П. [20, с. 131].

Хоча наразі межі між окремими факторними групами за даним критерієм є доволі розмитими, наведемо їх узагальнення на рис. 2 для подальшої ідентифікації ступеня їх впливу на фінансову стабільність та фінансову стійкість банківської установи.

Ендогенні фактори мають більший вплив на фінансову стійкість, аніж екзогенні, адже якісна структура активів та адекватність капіталу банку створюють фундамент для протидії зовнішнім систематичним ризикам, як і рівень підготовки співробітників та якість банківського менеджменту.

Напрямок впливу факторів може мати як позитивний, так і негативний ефект на результативність роботи банківської установи. Наприклад, підвищення рівня фінансової грамотності та зниження рівня інфляційних очікувань приведе до позитивного економічного ефекту впливу соціально-політичних факторів як на фінансову стійкість банківської системи в цілому, так і, зокрема, на стійкість комерційного банку. Інший приклад стосується негативного впливу підвищення частки NPL-кредитів, що знижує якість активів як результат дії ендогенного економіко-фінансового фактора на фінансову стійкість комерційного банку.

Банківське кредитування є одним із ключових елементів у процесі перерозподілу капіталу в рамках ринкової економіки, адже кредитування створює основу для забезпечення рівноваги між тимчасово вільними коштами й обсягами ресурсів, що потребує мікрорівень фінансової системи для стійкого розвитку.

Внаслідок епідеміологічної кризи, пов'язаної з поширенням COVID-19, значно скоротився попит на кредити з боку як бізнесу, так і населення, що обумовило скорочення кредитного портфеля банків у 2020 р., продовження якого став низхідний тренд обсягу кредитних операцій і у I кварталі 2021 р. Динаміку кредитних операцій в межах банківської системи України наведено в табл. 1.

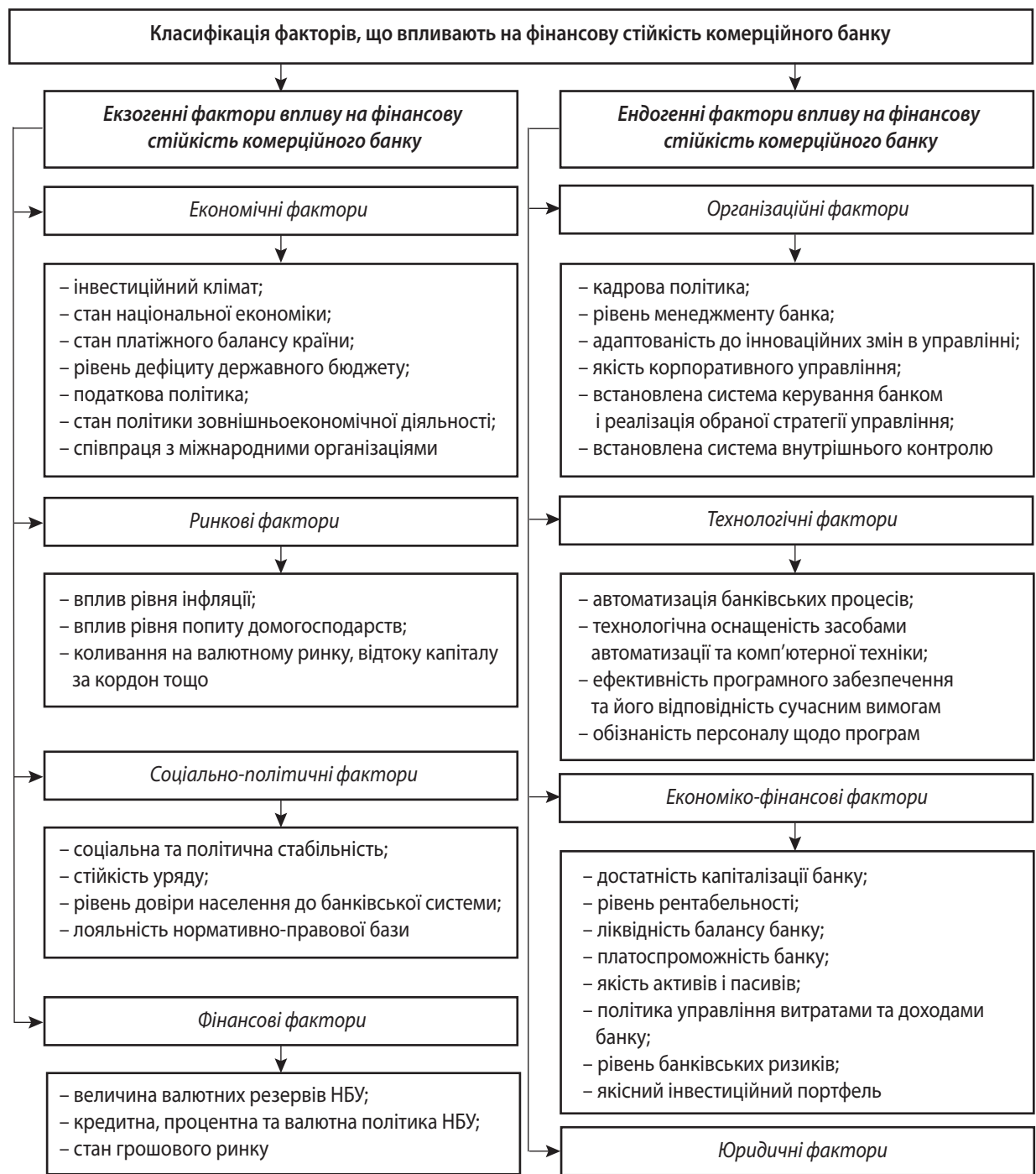
Найбільша частка в структурі кредитного портфеля комерційних банків належить кредитам корпоративному сектору, що станом на 01.03.2021 р. становило 75,1%. Враховуючи суттєвий вплив екзогенних факторів на діяльність бізнесу, питома вага непрацюючих кредитів у даному сегменті кредитування становить 46,54% станом на кінець періоду дослідження. У сегменті кредитування фізичних осіб, який є другим за величиною у структурі кредитних портфелів комерційних банків, частка непрацюючих кредитів скоротилася майже удвічі за трирічний період і дорівнює 26,64% на 01.03.2021 р.

Наочно частка непрацюючих кредитів у виділених сегментах кредитного портфеля банків проілюстрована на рис. 3.

Усереднене значення питомої ваги непрацюючих кредитів за всією банківською системою станом на кінець 2020 р. дорівнює 41,0 %.

Заходи, що проводить регулятор зі стабілізації та контролю ризиковості діяльності комерційних банків продемонстрували свою результативність, адже не дивлячись на епідеміологічну кризу та скорочення обсягів кредитування, частка NPL-кредитів поступово зменшується.

Аналіз ендогенних факторів впливу створює підґрунтя для своєчасного виявлення проблемних зон фінансової стійкості комерційного банку та прийняття відповідних управлінських рішень з метою мінімізації ризиків.

Рис. 2. Класифікація факторів впливу на фінансову стійкість банку

Джерело: складено на основі [14; 17].

При дослідженні ендогенних факторів впливу особливу увагу необхідно приділити питанню збалансованості та стійкості ресурсної бази комерційного банку, основні аспекти якого наведено на рис. 4.

Щодо достатності капіталу як одного з головних ендогенних факторів впливу на фінансову стійкість та одного з найважливіших бенчмарків для моніторингу з боку НБУ, проблематика розгляду його структури та обсягу є двоякою. З одного боку, якщо найбільша питома вага у структурі

ресурсної бази банку належить саме власному капіталу, то можна відзначити низьку залежність установи від зовнішніх джерел запозичення та як результат – достатній рівень фінансової автономії, що мінімізує ризиковість діяльності в умовах високої невизначеності. Але, з іншого боку, комерційний банк не має достатніх ресурсів для масштабування діяльності та підвищення показників рентабельності діяльності, що пояснюється недостатнім використанням ефекту фінансового левериджу. Оптимізація структури ресурсної бази та обґрунтування раціональної частки

Динаміка обсягу кредитних операцій та частки непрацюючих кредитів комерційних банків України

Кредитні операції	Станом на 01.01. 2018 р.	Станом на 01.01. 2019 р.	Станом на 01.01. 2020 р.	Станом на 01.01. 2021 р.	Станом на 01.03. 2021 р.
1.1. Кредити корпоративному сектору, млн грн	892900	959601	847259	795405	795320
1.2. Непрацюючі кредити, млн грн	500263	535770	456074	371157	370141
1.3. Частка непрацюючих кредитів, %	56,03	55,83	53,83	46,66	46,54
2.1. Кредити фізичним особам (включно із фізичними особами – підприємцями), млн грн	174448	202202	214252	208383	210805
2.2. Непрацюючі кредити, млн грн	93353	93086	73077	58230	56164
2.3. Частка непрацюючих кредитів, %	53,51	46,04	34,11	27,94	26,64
3.1. Міжбанківські кредити, депозити (за виключенням коррахунків), млн грн.	22046	28888	31368	34057	41543
3.2. Непрацюючі кредити, млн грн	1372	1073	946	984	1165
3.3. Частка непрацюючих кредитів, %	6,22	3,71	3,02	2,89	2,80
4.1. Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування, млн грн	1519	2867	4717	11734	11254
4.2. Непрацюючі кредити, млн грн	10	838	683	0	0
4.3. Частка непрацюючих кредитів, %	0,69	29,22	14,48	0,00	0,00
Усі кредити, млн грн	1090914	1193558	1097595	1049579	1058922

Джерело: складено за [18].

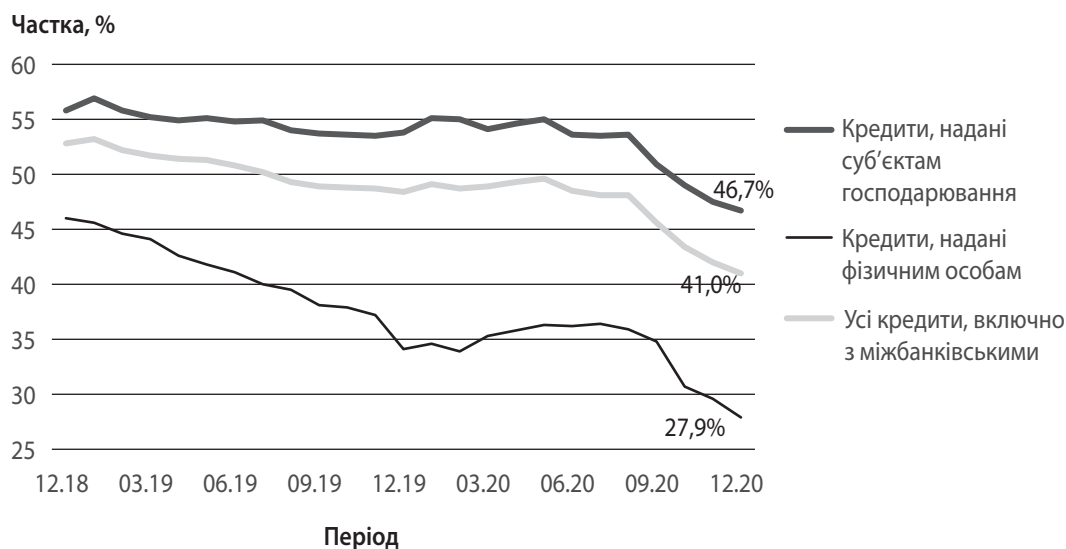

Рис. 3. Частка непрацюючих кредитів у портфелях банків

Джерело: складено за [19].

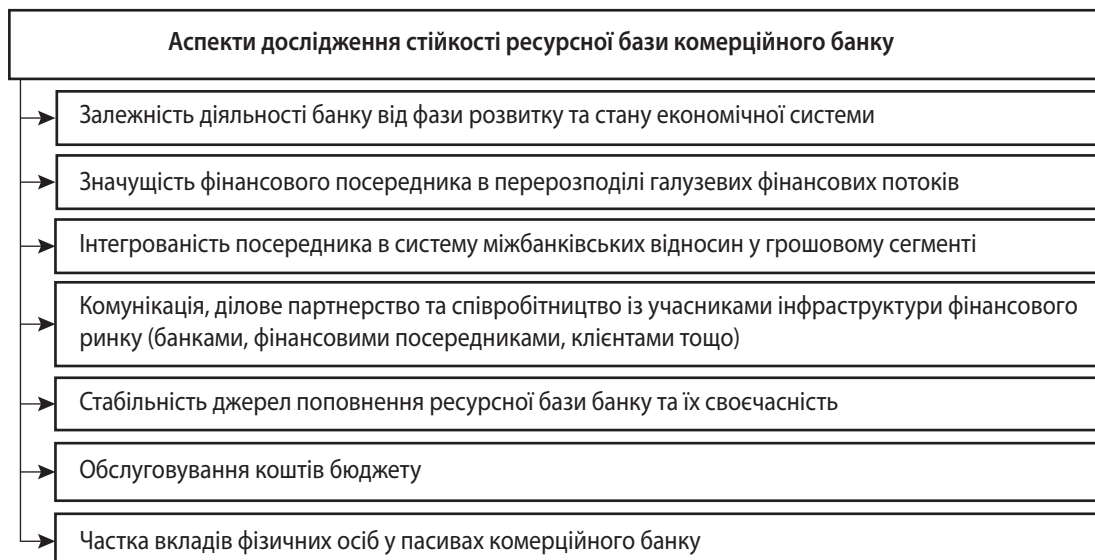
власного капіталу банку є одним із найважливіших завдань у забезпеченні фінансової стійкості та прибутковості діяльності в умовах невизначеності.

Проводячи аналіз пасивів банківської системи, слід визначити тенденції, характерні для формування структури зобов'язань та капіталу комерційних банків (рис. 5).

Протягом IV кварталу 2020 р. сумарна вартість зобов'язань комерційних банків збільшилась на 7,9%.

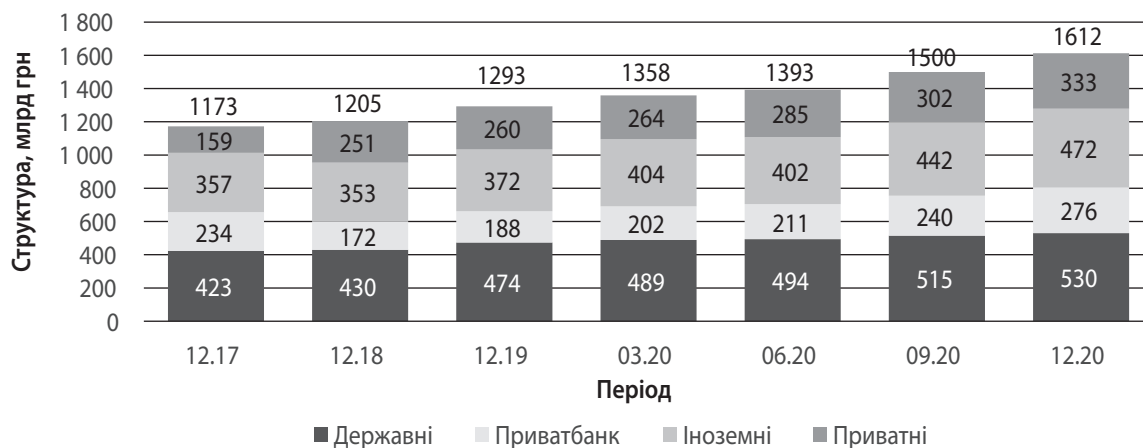
Зобов'язання українських банків у 2020 р. зростають, головним чином, за рахунок коштів клієнтів і підтримки ліквідності з боку регулятора.

Кошти суб'єктів господарювання та фізичних осіб залишалися ключовим ресурсом фінансування

Рис. 4. Аспекти дослідження стійкості ресурсної бази комерційного банку

Джерело: складено на основі [20, с. 132].

Рис. 5. Структура зобов'язань за групами банків, млрд грн

Джерело: складено за [19].

комерційних банків – 84,6% зобов'язань станом на кінець 2020 р. (рис. 6).

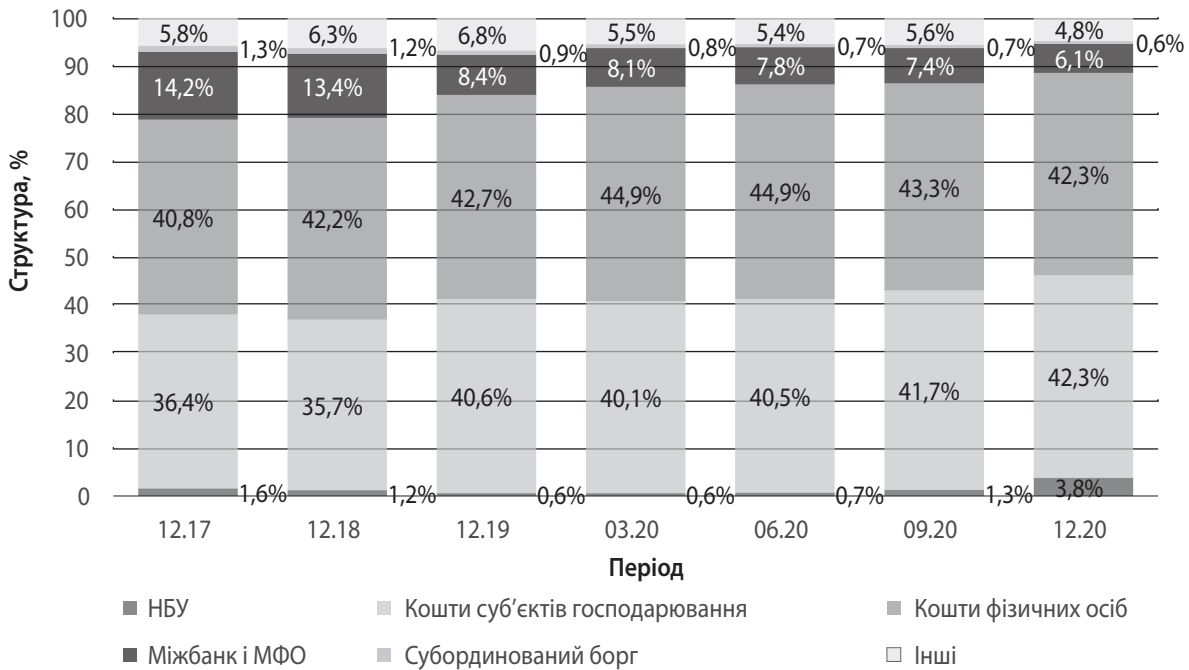
Питома вага ресурсів суб'єктів господарювання за рахунок їх значного зростання збільшилась на 0,5 в. п. до 42,3% станом на кінець 4 кварталу 2020 р.

Адекватність регулятивного капіталу банківської системи вище за мінімальні вимоги регулятора, що демонструє позитивні сигнали фінансової стійкості учасників.

Регулятивний капітал із початку звітного 2020 р. зріс на 21,1% (у IV кварталі – на 1,7%), статутний – на 2,0% (рис. 7), за даними огляду банківського сектору НБУ [19].

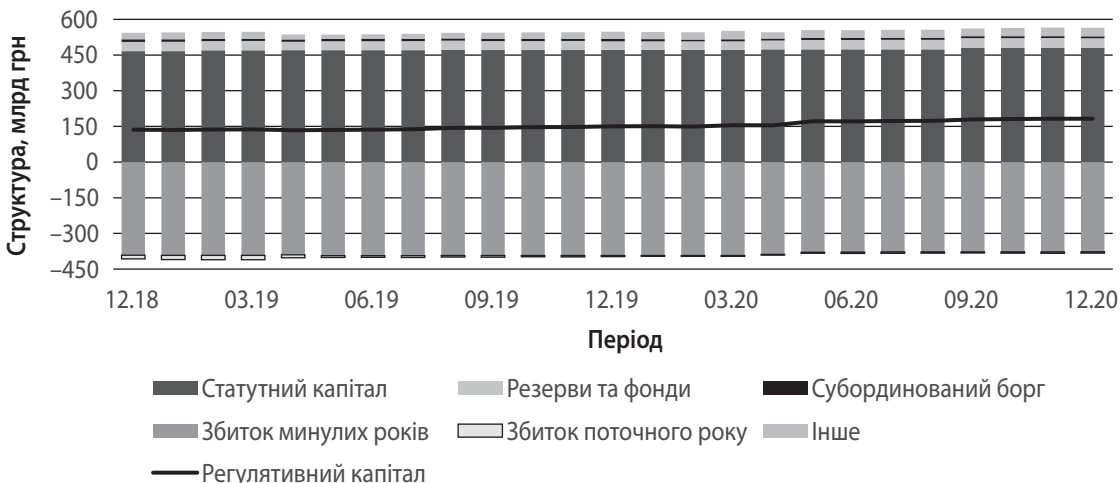
Екзогенні фактори впливають на функціонування банківського сегмента фінансового ринку незалежно від діяльності та стратегії розвитку окремої банківської установи. Формування необхідного обсягу фінансових резервів є одним із заходів забезпечення фінансової стійкості в даному випадку.

Даний перелік факторів є найбільш укрупненою класифікацією чинників впливу на фінансову стійкість банківської установи, що є загальними для всіх суб'єктів банківської системи. Відповідно до роботи Рисіна В. В., Біди А. П. [15] наведений на рис. 2 перелік екзогенних факторів може бути доповнений глобалізаційними факторами, розгляд яких актуалізується з виходом комерційного банку на міжнародний грошово-кредитний ринок. Оскільки однією з тенденцій українського фінансового ринку є глобалізація та євроінтеграція, вплив глобалізаційних факторів на фінансову стійкість комерційних банків, що функціонують в Україні, посилюється. Внаслідок глобалізованого фінансового ринку посилюється вплив економічних криз на ринкову фінансову кон'юнктуру в межах національної економіки, що загострює необхідність удосконалення аналізу фінансової стійкості комерційного банку в умовах високої невизначеності.

Рис. 6. Структура зобов'язань банківського сектору України

Джерело: складено за [19].

Рис. 7. Структура регулятивного капіталу банків, млрд грн.

Джерело: складено за [19].

Заслугове уваги деталізація класифікації екзогенних факторів у роботі Зверякова М. І., Коваленко В. В. і Сергеевої О. С., де зроблено акцент на підгрупі форс-мажорних факторів, які, за думкою авторів, охоплюють питання експропріації банків, їх потенційної націоналізації, рейдерських атак, шахрайства з банківськими картками, пограбувань тощо [21, с. 17]. Водночас форс-мажорні обставини можуть зачіпати внутрішні аспекти функціонування банківської установи, а саме: фальсифікація документів, витік інформації, зростання частки NPL-кредитів з боку як бізнесу, так і фізичних осіб внаслідок карантинних обмежень.

Багатокритеріальна класифікаційна система факторів впливу на фінансову стійкість банку була за-

пропонована в роботі авторів Павленко Л. Д., Шкромма Д. Ю., Соколенко К. О. [22]. Доцільно наголосити на актуальності розмежування чинників впливу на фінансову стійкість комерційного банку за способом виявлення, а саме: явні та приховані, які різняться глибиною аналізу фінансової звітності банку, та, відповідно, дослідження ключових бенчмарків банківської діяльності.

В умовах високої невизначеності слід звернути увагу на категорію пов'язаних і непов'язаних факторів, що дозволяє комплексно підходити до вирішення питання фінансової стійкості комерційного банку. Пов'язані фактори обумовлюють дію один

одного, наприклад: економічні, ринкові та фінансові фактори, як правило, чинять одночасний вплив на фінансову стійкість банківської системи в цілому та, окремо, – на певний комерційний банк. Непов'язані фактори можуть чинити різноспрямований вплив в одну й ту ж саму одиницю часу на суб'єкта банківської діяльності, наприклад: технологічні та ринкові фактори, де дія першої групи може мати позитивний фінансовий ефект у випадку вдосконалення процесів автоматизації та диджиталізації банківських процесів, а друга – негативний у разі посилення інфляційного впливу на грошово-кредитний ринок.

Розглянуті наукові підходи до класифікації факторів впливу на фінансову стійкість комерційного банку дозволять створити основу для інформаційно-аналітичного забезпечення оцінки фінансової стійкості комерційного банку та своєчасного виявлення ризиків в умовах високої невизначеності.

ВИСНОВКИ

Досліджено наукові підходи до визначення категорії «фінансова стійкість комерційного банку», що дозволило деталізувати її характерні риси й особливості та запропонувати комплексне визначення фінансової стійкості комерційного банку як системної категорії, своєчасна оцінка бенчмарків якої дозволяє мінімізувати вплив специфічних і систематичних ризиків економічного середовища в умовах високої невизначеності.

Систематизовано нормативно-правові документи, що регламентують всі потенційні аспекти зрушення фінансової стійкості комерційного банку внаслідок зміни структури капіталу, ліквідності, платоспроможності, кредитних ризиків та є складовою частиною інформаційного забезпечення аналізу фінансової стійкості комерційного банку.

Обґрунтовано елементи забезпечення фінансової стійкості на рівні макро- та мікрорівня дослідження. Виокремлено аспекти дослідження стійкості ресурсної бази комерційного банку, адже достатність власного капіталу є одним із ключових елементів забезпечення фінансової стійкості банківської установи в умовах високої невизначеності та ризику.

Систематизовано фактори впливу на фінансову стійкість комерційного банку в умовах високої невизначеності, де ключовим класифікаційним критерієм виступило розмежування зовнішніх (екзогенних) і внутрішніх (ендогенних) факторів, що є підґрунтям для проведення більш якісного аналізу та прогнозування значень показників на перспективу.

У процесі оцінки стану фінансової стійкості банківської системи України досліджено вплив епідеміологічної кризи, пов'язаної з поширенням COVID-19, на ключові бенчмарки моніторингу фінансової стійкості банківських установ.

Подальшого дослідження та вдосконалення потребує пруденційний нагляд за діяльністю комерцій-

них банків на фінансовому ринку з метою створення ліквідного та конкурентного ринкового середовища. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Федішин М. П., Жаворонюк А. В., Ковальчук Н. О. Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи України на основі індикаторів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 6. С. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-59>
2. Стечишин Т. Б., Дідик М. М. Забезпечення стабільності банківської системи в умовах фінансової кризи. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 808–817. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/123.pdf
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
4. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні : затв. Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>
5. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи : затв. Постановою Правління НБУ від 17.09.2015 р. № 615. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text>
6. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні : затв. Постановою Правління НБУ від 02.06.2009 р. № 315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20v0315500-09#Text>
7. Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні : затв. Постановою Правління Національного банку України від 11.12.2014 р. № 806. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14#Text>
8. Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах : затв. Постановою Правління НБУ від 02.07.2019 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text>
9. Положення про визначення пов'язаних з банком осіб : затв. Постановою Правління НБУ від 12.05.2015 р. № 315. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-15#Text>
10. Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку : затв. Постановою Правління НБУ від 21.05.2015 р. № 328. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0328500-15#Text>
11. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : затв. Постановою Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
12. Дуброва Н. П., Семенов В. В. Теоретичні основи управління структурою пасивів банку. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 586–588. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/1/140.pdf>

13. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
14. Гудзь Ю. Ф., Кондакова Ю. Б. Формування фінансової стійкості комерційного банку. *Молодий вчений*. 2018. № 12. С. 605–609. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-138>
15. Рисін В. В., Біда А. П. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.3.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.1)
16. Корженко К. А. Підходи до класифікації факторів, що впливають на стійкість банківської установи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 12. Ч. 1. С. 191–195. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/48.pdf
17. Бондарчук М. К., Паранчук С. В., Вівчар О. Й., Моторя К. В. Моделювання процесу управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. 2021. № 2. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-2-6938>
18. Дані наглядової статистики / Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>
19. Огляд банківського сектору. Лютий 2021 року / Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutyi-2021-roku>
20. Довгаль Ю. С., Чамара Р. О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. С. 130–134. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/360/356>
21. Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергєєва О. С. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 520 с.
22. Павленко Л. Д., Шкромата Д. Ю., Соколенко К. О. Класифікаційна система факторів забезпечення фінансової стійкості банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.35](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.35)
- Fedyshyn, M. P., Zhavoroniuk, A. V., and Kovalchuk, N. O. "Analitichna otsinka finansovoi stiiikosti ta stabilnosti bankivskoi systemy Ukrainy na osnovi indykatoriv" [Analytical Assessment of Financial Stability and Stability of the Banking System of Ukraine on the Basis of Indicators]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, no. 6 (2019): 83-88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-59>
- Hudz, Yu. F., and Kondakova, Yu. B. "Formuvannia finansovoi stiiikosti komertsiiinoho banku" [Forming the Financial Stability of Commercial Bank]. *Molodyi vchenyi*, no. 12 (2018): 605-609. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-138>
- Korzenko, K. A. "Pidkhody do klasyfikatsii faktoriv, shcho vplyvaiut na stiiikist bankivskoi ustanovy" [Approaches to the Classification of Factors that Affect the Sustainability of the Banking Institutions]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*, is. 12, part 1 (2015): 191-195. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_12/48.pdf [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> [Legal Act of Ukraine] (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> [Legal Act of Ukraine] (2001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> [Legal Act of Ukraine] (2009). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%20v0315500-09#Text> [Legal Act of Ukraine] (2014). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14#Text> [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-15#Text> [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0328500-15#Text> [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text> [Legal Act of Ukraine] (2016). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text>
- "Ohliad bankivskoho sektoru. Liutyi 2021 roku" [Overview of the Banking Sector. February 2021]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutyi-2021-roku>
- Pavlenko, L. D., Shkromada, D. Yu., and Sokolenko, K. O. "Klasyfikatsiina systema faktoriv zabezpechennia finansovoi stiiikosti banku v suchasnykh umovakh" [Classification System of Factors of Providing of the Bank Financial Stability in Modern Conditions]. *Efektivna ekonomika*, no. 5 (2019). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.35](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.35)
- Rysin, V. V., and Bida, A. P. "Finanova stiiikist banku: chynnyky ta osoblyvosti zabezpechennia" [Financial Resilience of the Bank: Factors and Features of Providing]. *Efektivna ekonomika*, no. 3 (2021). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.3.1](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.1)
- Stechyshyn, T. B., and Didyk, M. M. "Zabezpechennia stabilnosti bankivskoi systemy v umovakh finansovoi kryzy" [Providing Stability of the Banking System in Financial Crisis]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2018. https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/123.pdf
- Zvieriakov, M. I., Kovalenko, V. V., and Serhieieva, O. S. *Upravlinnia finansovoiu stiiikistiu bankiv* [Management of Financial Stability of Banks]. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2016.